

כמה דברים שספק אם יש בהם דין שאלה

א. השואל פרה לרבעה. ספק אם יש לו דין שואל, מאחר שנהנה מהפרה, או שלא נאמרה פרשת שואל, אלא לעניין מה שרגילים בני אדם לשאול מחבריהם, ואין דרך בני אדם לשאול פרות לרביעה.

ב. השואל פרה להיראות בה, [שיהא נראה בעל ממון, ולא ימנעו מלמכור לו בהקפה]. ספק אם יש לו דין שואל, מאחר שנהנה ממה שהפרה ברשותו, או שלא נאמרה פרשת שואל, אלא בשואל להשתמש בגוף השאלה עצמה.

ג. השואל להשתמש תשמיש שאין בו שווה פרוטה. ספק אם יש לו דין שואל, מאחר שקיבל ממון מחבירו בשאלה, או שלא נאמרה פרשת שואל, אלא בנהנה שווה פרוטה מהשאלה.

ד. השואל שני דברים, להשתמש בכל אחד מהם תשמיש ששווה חצי פרוטה. אפילו אם בדין הקודם אין לו דין שואל, יש להסתפק בזה אם יש לו דין שואל, כי השתמש בנכסי המשאיל בשווה פרוטה, או מאחר שלא השתמש בדבר אחד שווה פרוטה, אין לו דין שואל.

כמה דברים שספק אם השואל

פטור בהם כדין שואל בבעלים

א. שאל משותפים ונשאל לו אחד מהם. ספק אם פטור על נזקי חלקו של השותף שהיה עמו במלאכתו, כדין שואל בבעלים, או שלא חידשה התורה שכשבעליו עמו הוא פטור, אלא כשהבעלים של כל השאלה עמו, אבל כשהבעלים של מחצית השאלה עמו, אינו פטור כלל.

ב. שותפים ששאלו ונשאל הבעלים לאחד מהם. ספק אם השותף שהבעלים היו עמו במלאכתו, פטור על חלקו בנזקים, כדין שואל בבעלים, או שלא חידשה התורה שכשבעליו עמו הוא פטור, אלא כשהבעלים עם השואל של כל השאלה, אבל כשהוא עם השואל של מחצית השאלה, השואל אינו פטור כלל.

ג-ד. שאל מאשה נכסי מלוג [התוסי' פירשו שהכוונה ששאל מהאיש בהסכמת האשה], **ונשאל לו בעלה. או ששאלה אשה לצורך נכסי מלוג, ונשאל לבעלה.** ספק האם קניין הפירות שיש לבעל בנכסי מלוג של אשתו, כקניין הגוף הוא, ואם כן השואל נכסי מלוג של האשה, כשואל מן הבעל, ואם הבעל עצמו עושה לו מלאכה, הרי בעלים של השאלה עם השואל במלאכתו, ופטור כדין בעליו עמו. וכן ספר האם בעל השואל לצורך נכסי מלוג של אשתו, כשואל לעצמו הוא, ואם הבעלים של השאלה עושה לו מלאכה, הרי הבעלים של השאלה עם השואל במלאכתו, ופטור כדין בעליו עמו. ומסקנת הגמרא **שלדעת רבי יוחנן, קניין פירות כקניין הגוף, ויש כאן דין של בעליו עמו. ולדעת ריש לקיש, קניין פירות אינו כקניין הגוף, ואין כאן דין של בעליו עמו.**

ה. אמר לשלוחו צא והשאל אתה ופרתי. ספק האם יש להחשיב את שלוחו כמותו, ואם כן הרי זה כאילו הבעלים של השאלה עצמו עושה מלאכה לשואל, ויש כאן דין בעליו עמו. ומסקנת הגמרא, **שלדעת רבי יאשיה, בזה אין אומרים שלוחו של אדם כמותו.** [משום שנאמר בתורה "בעליו" שני פעמים, ללמד שדווקא אם הבעלים עצמו עם השואל, השואל פטור, אבל אם שלוחו של הבעלים עם השואל, השואל אינו פטור. א"י משום שלשון "בעליו" משמע דווקא הבעלים עצמו ולא שלוחו]. ואם כן **אין כאן דין של בעליו עמו. ולדעת רבי יונתן, כשם שבכל דיני התורה שלוחו של אדם כמותו, כך גם כאן, ולכן יש כאן דין של בעליו עמו.**

ו. אמר לעבדו צא והשאל אתה ופרתי. ספק האם בזה לדברי הכל אין להחשיב את העבד כשלוחו של בעליו, משום שעבד אינו בכלל דין שואל ומשאיל, ומאחר שאינו בכלל דין שואל ומשאיל, אינו נעשה שליח לכך, ואם כן אין כאן דין של בעליו עמו, או שבזה לדברי הכל כשהעבד העושה עם השואל, הרי זה כאילו שבעליו עושה עם השואל, משום שיד עבד כיד רבו, ואם כן יש כאן דין בעליו עמו. ומסקנת הגמרא **שיש בזה דין בעליו עמו,** [וכתבו התוסי' בדף צ"ט, שכל זה כשהשואל ביקש מהאדון עצמו לעשות לו מלאכה, ושלח את עבדו תחתיו, אבל אם ביקש ממנו שישאיל לו פרה ועבד, הרי זה כמשאיל שתי פרות, ואין כאן דין בעליו עמו].

דין בעל בנכסי מלוג של אשתו

הבעל אינו חייב באחריות נכסי מלוג של האשה, אף על פי שהוא משתמש בהם, ואוכל פירותיהם, כי האשה עושה לו מלאכות משעה שנישאת, ואם כן בין אם הבעל נחשב כשואל של נכסי מלוג, ובין אם נחשב כשוכר שלהם, [מחמת שמשלם על הנאה זו, שחייב לפדותה תחת פירות נכסי מלוג]. מכל מקום **מאחר שהאשה בעלת הנכסים, עושה לו מלאכות משעה שקיבל אותם להשתמש בהם, פטור מלשלם את הנזקים הבאים להם באונס, ומחמת גנבה ואבדה, [ולדעת רבינא שהלכה כמותו אף בפשיעה], כדין שמירה בבעלים.**

ולא נתבאר בגמרא, אם הדין הזה הוא גם כשבאו הנכסים לרשותו בשאלה או שכירות קודם הנישואין, כי משעת הנישואין יש כאן שמירה מחודשת, והיא חלה כשהאשה מזמינה

עצמה לעשות לו מלאכות, ואם כן יש כאן דין בעליו עמו. או מאחר שהחלה השמירה קודם שנישאת, הרי זה כשואל דבר ואחר כך שואל את בעליו, ואין כאן דין של בעליו עמו.

דין פרה ששכרה אותה אשה ואחר כך נישאת

- **לדעת רמי בר חמא, הדין הזה דומה לדין שוכר פרה מבעליה, וחוזר ומשאילה לאחר, שנחלקו בו חכמים ורבי יוסי, [האשה שכרה פרה מבעליה, וחוזרת ונותנת אותה לבעלה].**

לדברי חכמים האחרון נחשב כמי שקיבל מהשוכר, ולא מהבעלים, ואם כן גם בזה הבעל קיבל מהאשה ולא מהבעלים, ולכן בין אם הבעל נחשב כשואל מהאשה, ובין אם הוא נחשב כשוכר מהאשה, מאחר שאשתו עושה לו מלאכות, פטור מלשלם לה, כדין בעליו עמו.

[ואם היה הנוק אונס, גם היא פטורה מלשלם לבעלים, כדין שוכר שפטור באונס, אבל אם היתה פשיעה או גנבה ואבדה, האשה חייבת לשלם לבעלים, ומכל מקום, מאחר שהאשה פגיעתה רעה כמבואר במסכת בבא קמא, אי אפשר להוציא ממנה את חיובה הזה].

ולדברי רבי יוסי, האחרון נחשב כמי שקיבל מהבעלים עצמם, ואם כן מאחר שהם אינם עושים לו מלאכה, יש להסתפק אם הבעל חייב לשלם להם נזקים שבאו באונס, כי אם דין הבעל בנכסי מלוג של אשתו כדין שואל, חייב לשלם נזקי אונס, אבל אם דין הבעל בנכסי מלוג כדין שוכר, פטור מלשלם על האונסים.

- **ולדעת רבא אין כאן שום ספק, כי דין בעל בנכסי אשתו, אינו כשוכר ולא כשואל, אלא כדין קונה, והקונה איזה דבר, וארע בו נזק, אינו חייב לשלם עליו לשום אדם.**

והתוס' כתבו, שלכל הפחות דינו כשומר חנם, ולכן אינו פטור אלא בגנבה ואבדה ואונס, אבל אם פגע חייב לשלם, וכן דין כל קונה דבר לזמן.

מעילה בנכסי מלוג

כבר התבאר, שתקנת חכמים היא, שכל הנכסים שנופלים לאשה [בירושה] בעודה תחת בעלה, נכסי מלוג הם, והבעל זוכה בהם, להשתמש בהם, ולאכול את פירותיהם.

ומכל מקום, אם היו בין נכסי אביה מעות של הקדש, אין אומרים שהבעל זכה בהם, ואם כן יצאו לחולין, ויש כאן מעילה, כי דבר פשוט הוא, שאין כאן מי שיתכוון למעול ולהוציא את המעות לחולין. [הבעל אינו מתכוון לזכות בדברים האסורים לו. והאשה כלל אינה רוצה שיזכה בנכסים. וחכמים לא תקנו שיזכה הבעל בדברים האסורים לו]. ורק כשיעשה הבעל מעשה, ויוציא את המעות לחולין, ימעל.

כח תקנות בי"ד

כתב רש"י, שכל תקנות משפט שנתקנו בדורות מוקדמים, תלויים בכל דור בבי"ד של אותו הדור, ועל ידו נוהגות חוקות המתקנות לציבור מאז, והרי זה כמי שתקנו בי"ד של הדור המאוחר את אותה תקנה, וכל קניין שתקנו הראשונים, הרי הוא חל משום שכאילו קיימו אותו בי"ד האחרונים.

אופן התשלומים של השואל

שניזוקה השאלה בידו

כפי שיטת רש"י:

לדעת רב – השואל אינו יכול להחזיר את השברים של מה ששאל, [ולשום את ערכם, ולהוסיף את ההפרש בין שוויים לשווי השאלה השלמה], אלא יתן כלי חדש כמו ששאל, או ישלם דמי כלי חדש.

ולדעת רב כהנא ורב אסי [שהלכה כמותם] – השואל מחזיר את השברים למשאל, ובזה משלם לו כפי מה שהם שווים, ומוסיף לו את ההפרש, כדין מזיק את חברו, שהניזק מקבל את הנבילה, והמזיק משלים לו את מה שחסרו דמיה על ידי הנוק.

ושיטת הרשב"ם, שלדברי הכל השואל יכול לשלם את חובו בשברים של השאלה, [כפי ערכם], ולא נחלקו אלא ברשות מי הם נחשבים משעת הנוק:

לדעת רב – השברים ברשות השואל הם, ואם הוזלו משעת השבירה עד שבא להחזירם, מפסיד, כי נחשבים לו כתשלום לפי ערכם בשעת התשלום.

ולדעת רב כהנא ורב אסי [שהלכה כמותם] – השברים ברשות המשאל הם, ואם הוזלו אחר שעת השבירה, ההפסד של המשאל, ואין לשואל לשלם אלא מה שפחתו דמי הכלי בשעת השבירה.

וכן שיטת הריב"ם, אלא שהוסיף, שגם כשלא הוזלו השברים, יש נפקא מינה מהמחלוקת הזו. שלדעת רב, מאחר שהשברים שייכים לשואל, אין אומרים לו מתחילה שישלם את חובו בשברים, אלא אומרים לו שישלם ממון, ורק אם משלם את השברים מקבלים ממנו, כמו שמקבלים ממנו כל שווה כסף. אבל לדעת רב כהנא ורב אסי, מאחר שהשברים שייכים למשאל, אומרים לשואל שיתן אותם למשאל, ויוסיף עליהם מה שפחת ערכם בשבירה.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)